

E-læringsplatforme til informationsvejledning

Slutrapport

Projekt støttet af Styrelsen for Bibliotek og Medier
Udviklingspuljen for folke- og skolebiblioteker
Projekt afsluttet medio 2009

Projektperiode 2007-2008. Administrativt forlænget af hensyn til projektønske om at afslutte med et eksempel på e-læringsplatform integreret i en biblioteksorganisation med personale, borgere og samarbejdspartnere på *samme* samarbejds- og læringsplatform.

Website: <http://huset.randersbib.dk>

Program: Moodle, nyeste stabile version: <http://moodle.org>

Indholdsfortegnelse

Sammenfatning	3
E-læringsplatforme til informationsvejledning	3
Kontakt.....	3
E-læringsplatforme til informationsvejledning.....	4
Resume.....	4
Projektfakta.....	5
Evaluerings af forsøg og forløb	5
Erfaringer af særlig praktisk værdi i folkebibliotekerne.....	7
Omverdensforståelse, idé og potentiale.....	8
Randers Biblioteks brugerundervisning, Eks.: Børn og Unge området (B&U)	10
Før-situation:.....	10
Refleksion:	10
Innovationsidé:.....	11
Innovation:	11
Randers Biblioteks brugerundervisning, Eks.: Voksen området, beta-koncept:	12
Før-situation:.....	12
Refleksion:	12
Innovationsidé:.....	13
Innovation:	13
Meget kort om Moodle	15
Forslag til fremtidig udvikling:.....	15
Lokal udvikling:.....	16
Regional udvikling (CB-niveau).....	16
National udvikling:	16
International udvikling:.....	16
Udvikling af det bibliotekariske felt:	16
Projektets relationsdannelse og formidling.....	17
Oplæg:.....	17
Publicering:.....	17
Netværk.....	17
Kontakt	17

Sammenfatning

E-læringsplatforme til informationsvejledning

Randers Bibliotek har i 2007-2008 undersøgt potentialet i at bruge elæringsplatforme som grundlag for bibliotekets brugervejledning/-undervisning. Indledningsvis er der samarbejdet med BibTeach (Herning Bibliotekerne); E-Learning Lab (Aalborg Universitet) og gymnasielærer Tormod Hansen (Paderup Amtsgymnasium).

Rapporten beskriver udvalgte aktiviteter, der har været igangsat på Randers Bibliotek i projektperioden som direkte, og ikke mindst indirekte, følge af projektet.

En moderne social- og aktivitetsbaseret elæringsplatform (Moodle) er en radikalt anderledes informations- og kommunikationsteknologi end bibliotekets tidligere / parallelle, og projektet har påvirket store dele af organisationens udviklingsprocesser. Brugen af en dedikeret socialkonstruktivistisk elæringsplatform former bibliotekets profil såvel internt som eksternt: Har vi en e-læringsplatform? ... hvad skal vi lære for at giver mening? / vejlede i hvad? / med hvem? / på hvilken måde?

For projektets primære udviklingsområde, bibliotekets brugerundervisning og brugervejledning, har projektet afledt en radikal innovation, som ville have været utænkelig uden projektet som legitimerende ramme. Et afledt projektresultat er, at Randers Bibliotek fortsætter med e-læringsplatformen Moodle som bærende drift- og innovationsplatform for bl.a. bibliotekets brugerundervisning, herunder fortsat innovation af *biblioteket som frit åbent og livslangt læringscenter for alle*.

Moodle har som international orienteret fri open source lærings- og netværksplatform vist sig at være en fantastisk fleksibel og struktureret innovationsramme for såvel kortsigtet som strategisk udvikling af delvis brugerdrevne biblioteksfaciliterede og -integrerede åbne læringsmiljøer. En række mobil-læringsrelaterede funktioner, templates og moduler er til rådighed via Moodle-platformen – en afledet konsekvens af global e-læringskrav.

Projektet har virket som grundlag og katalysator for en række nye udviklingstiltag, og på den måde fået en betydning og rækkevidde langt ud over den oprindelige projektforståelse og -beskrivelse, og lokalt givet en dybere forståelse af og fokus på såvel den intra- som den interorganisationelle betydning af implementering af elæringsplatforme i folkebibliotekerne.

Projektet har medført nye relationer til personer, organisationer og netværk inden for uddannelse og e-læring, og synliggjort bibliotekets brugerundervisningsområde lokalt, nationalt og internationalt, såvel inden bibliotekssektoren som i forhold til andre sektorer.

Kontakt

Kalle Nielsen
e-bibliotekar cand.scient.bibl

Randers Bibliotek
Stemannsgade 2
8900 Randers C

Tlf.: 20 46 40 79
Mail: kn@randersbib.dk

E-læringsplatforme til informationsvejledning

Resume

Randers Bibliotek har i 2007-2008 undersøgt potentialet i at bruge elæringsplatforme, specifikt *Moodle*, som grundlag for bibliotekets brugervejledning/-undervisning, herunder potentialet ved at kunne importere/eksportere, herunder lave / distribuere standardiserede (SCORM) læringsobjekter.

Indledningsvis er der samarbejdet med BibTeach (Herning Bibliotekerne); E-Learning Lab (Aalborg Universitet) og gymnasielærer Tormod Hansen (Paderup Amtsgymnasium).

Præ-projekt opfattelsen af begrebet "bibliotekets brugervejledning/-undervisning" viste sig hurtigt at være forsimplet, hvad angik såvel realistisk indhold, form og rækkevidde – primært begrænset af manglende viden om og erfaring med en moderne social læringsplatform som Moodle.

At indføre Moodle som grundlag for delvis brugerdreven innovationsramme for dele af bibliotekets lærings-, vejlednings-, og samarbejdsaktiviteter har på meget overbevisende måde udstillet, at gratis og frie læringsplatforme som Moodle radikalt forbedrer bibliotekets tilpasnings- og dermed innovationspotentiale på mange planer: personale-bruger, bruger-bruger, samt både intra- og interorganisatorisk.

Denne projektrapport afspejler kun en del af projektets betydning for Randers Bibliotek. Projektet affødte hurtigt en *parallel intra-organisatorisk udviklingsproces*, som ikke i praksis kan adskilles fra projektførelsen. Den igangværende udviklingsproces mod *integration* af (e)læring i alle organisatoriske processer / services er en direkte afledning af projektet.

Moodle-integration er i praksis en direkte indgang til en global oplysnings- og vejledningsdiskurs med fokus på at stille materialer til rådighed for alle borgere indenfor en socialkonstruktivistisk lærings- og oplysningsramme 2.0. Man kan også sige, at Moodle-integrationen automatisk sætter fokus på bibliotekssagen og relationen mellem biblioteker og andre af det moderne demokratis åbne lærings-bevægelser.

Den oprindelige projektramme er i skrivende stund overhalet af daglig praksis på bibliotekets, hvor mange tekster og tekst-prototyper bruges / udvikles i offentlig beta.

For videre sparring, support og idéudveksling henvises til kontaktinfo sidst i rapporten.

Projektfakta

Projektet *E-læringsplatforme til informationsvejledning* har modtaget støtte fra Udviklingspuljen for folke- og skolebiblioteker.

- *Projektperiode*: 2007-2008.
- *Indsatsområde*: Bibliotekets rolle som støtte til den danske vidensstrategi
- *Ansøger*: Randers Bibliotek
- *Økonomisk / juridisk ansvarlig*: Udviklingschef Hans Nielsen
- *Projektleder*: e-bibliotekar Kalle Nielsen
- *Udvidet projektperiode*: Jan-marts 2009.
Det lykkedes ikke at integrere Moodle-platformen som del af bibliotekets websted i projektperioden. Der blev derfor ansøgt om og givet projektforlængelse.
Indkøb af Axiells Arena cms/opac i samme periode medførte, at hidtidige integrationsplaner måtte indstilles.
- *Installations- og driftstatus primo oktober 2009*
 1. I sommeren 2009 er Moodle installeret og nu i drift i Randers Biblioteks eget virtualiserede servermiljø på en Windows baseret VMware platform.
 2. Installationen er grundlaget for bibliotekets brugerundervisning, samt en række åbne læringsrum relateret til "23 Ting projekter" og det (sociale) internet generelt. Dele af bibliotekets brugerundervisning for såvel unge som voksne kræver i dag brugeroprettelse, og brugerbasen er støt stigende.
 3. Der driftes en række projektrum på samarbejds- og lejebasis, herunder nogle testrum for interesserede biblioteker, herunder en svensk organisation.
 4. Projektets tese har hele tiden været, at læringsplatformen skulle integreres i så store dele af bibliotekets praksis som muligt, og dette er under hastig udvikling med en lang række interne personale- samarbejds- / læringsrum for personalet. Det strategiske mål om at få såvel personale som borgere på samme sociale læringsplatform er lykkedes – selv om mange borgere og personale næppe helt er klar over, at det forholder sig sådan ☺

Evaluerings af forsøg og forløb

Projektet har udviklet sig dynamisk gennem hele forløbet fra et forsimplet fokus på udarbejdelse og deling af standardiserede læringsobjekter, til en dybere forståelse og fokus på såvel den intra- som den interorganisationelle betydning af implementering af elæringsplatforme i folkebibliotekerne. Projektet har dermed fået en betydning og rækkevidde langt ud over den oprindelige projektforståelse og -beskrivelse.

Projektet har medført nye relationer til personer, organisationer og netværk inden for uddannelse og e-læring, og ikke mindst medført starten på en radikal omlægning af bibliotekets brugerundervisning, der nu i stigende grad udvikles på en social moderne platform, som understøtter strategisk arbejde mod delvis brugerdrevne biblioteksfaciliterede læringsmiljøer.

SCORM-standardiserede læringsobjekter blev tidligt i forløbet testet som nemme at lave, da en række forskellige elærings-redigeringsværktøjer producerer SCORM-pakker (fx

eXe) som standard. Til gengæld besværliggøres den løbende udvikling af objekterne i Moodle, da Moodle pt. ikke har SCORM eksport-funktionalitet – det betyder, at den løbende udvikling skal foregå i én version i redigeringsværktøj og bruges/testes i en anden version i Moodle. Det er besværligt i ressourceknappe miljøer.

Projektet fokuserede efter indledende test af SCORM-eksporterende redigeringsværktøjer på udarbejdelsen af funktionelle Moodle-rum, som kunne laves/redigeres direkte i Moodle-rummet.

Erfaringen indtil nu er, at opbygning af fælles brugbare lagre af standardiserede læringsobjekter er betinget af en modulær tilgang, hvor minimale selvstændige læringsobjekter lagres til forskellig lokal download, brug og sammensætning - eventuelt suppleret af hele læringsforløb. Der er i dag ingen danske kendte tiltag, der understøtter en sådan generaliseret 'kontekstfri' tilgang til deling af atomiserede og indekserede læringsobjekter. Det er denne tilgang Randers Bibliotek pt. udvikler i retning af, om end udfordringen på kort sigt primært er at få opbygget udbredte erfaringer, kompetencer og viden om at arbejde, lære og udvikle dagligt på en moderne læringsplatform.

"Digital literacy"? Projektet udstillede, at Randers Biblioteks brugerundervisningstilbud ikke er funderet i en eksplicit informationskompetence-model (IK-model). Af bl.a. ressourcemæssige årsager blev der ikke forsøgt at etablere/sammenkoble en eksplicit IK-model med udviklingen af ressourcer på læringsplatformen. Tanken er ikke opgivet, men området er komplekst, og skal tage hensyn til bibliotekets 'livslange læringsmiljø' krav. Pt samles der viden, ressourcer og erfaringer, bl.a. via:

- Et 7. semesterprojekt fra Danmarks Biblioteksskole tilknyttet bibliotekets brugerundervisning (fokus på voksnes dagligdags IK-behov),
 - herunder en selvstændig ressourceguide for Informationskompetence.
- Kontakt til Bo Gerner, Danmarks Biblioteksskole (relateret ph.d. projekt).
- Erfaringsopsamling fra praktisk vejledning med brug af læringsplatformen.
- Relaterede biblioteksprojekter.
- Deltagelse i elæringsnetværk med deltagelse af forskelle sektorer.

Bibliotekets Børn og Unge område har udviklet et visionært og innovativt tilbud for 7.klasses biblioteksintroduktion der bygger på lokal forberedelse på den enkelte skole via Moodle-læringsrum. Bibliotekaren på 'HF og VUC Randers' har brugt et Moodle-læringsrum primært som formidlings-site i perioden, som er under udvikling til et generelt læringsrum for ungdomsuddannelserne. Konceptet beskrives i kapitlet: Randers Biblioteks brugerundervisning, Børn og Unge området.

Bibliotekets Voksenområde har valgt at udvikle et fuldstændigt 'frit, åbent, livslangt og biblioteksrelateret blended læringskoncept' med basis i bibliotekets brugerundervisning – et radikalt innovativt koncept som i dag er en stor del af fundamentet for udvikling / innovation af læringsplatformen. Konceptet beskrives i kapitlet: Randers Biblioteks brugerundervisning, Voksenområdet.

Succes med interorganisatorisk samarbejde, herunder deling og genbrug af læringsobjekter kræver et aktivt fællesskab, som realistisk set vil tage år at opbygge. Det er ikke lykkedes i projektperioden at skabe dette aktive fællesskab – arbejdet hermed fortsætter som en del af Randers Biblioteks netværksarbejde indenfor brugerundervisningsområdet.

Der har været stor interesse for projektet og projektet er formidlet via oplæg på bl.a. konference i London (ILI2008); via biblioteksbesøg; for erhvervs-, forsknings- og offentlige organisationer i elæringsnetværk (NoEL); for den amerikanske ambassadør og via relaterede temadage og kick-off dage relateret til bibliotekernes brugerundervisning. Børn og Unge Området har skrevet artikel til Bibliotekspressen om deres biblioteksintroduktionstilbud, og Moodle-projektet har været omtalt i artikler til Referencen og BCFonline.

Erfaringer af særlig praktisk værdi i folkebibliotekerne

Moodle-platformen er gratis og installeres nemt, og fungerer fint, på et billigt webhotel til organisationsbrug uden behov for it-tekniker-hjælp udover evt. webhotel-support. Bygget til universitetsbrug overalt i verden skalerer systemet til titusinder af brugere – hvilket dog kræver en tilknyttet it-organisation for optimal drift.

Som webbaseret system er den fysiske serverplacering underordnet, og Moodle understøtter såvel nationale, regionale, kommunale brugsscenarier, hvor centrale Moodle-installationer serviceres professionelt og fx biblioteker, grupper og netværk lejer sig ind på egne eller fælles Moodle-installationer eller blot lejer enkelte Moodle-rum.

Projektet har været meget udfordrende og lærerigt for de deltagende bibliotekarer, som har haft 'vejleder-rolle' i deres webbaserede undervisningsrum, med rettigheder til at designe rummet efter eget valg. En 'vejleder-rolle' i et Moodle kursusrum (rum) giver som standard stort set fuldstændig frie hænder til at designe rummet med ressourcer, aktiviteter, menu-blokke osv.

Vejlederne (bibliotekarne) har altså det pædagogiske designansvar i det omfang den enkelte ønsker det. En radikalt anderledes 'slip din kreativitet og pædagogik løs' tilgang i forhold til bibliotekernes traditionelt meget skabelon-baserede tilgang til udarbejdelse af læringsmaterialer / -rammer.

Moodle-rummene er ekstremt fleksible designmæssigt, og giver helt nye muligheder for vejledere eller rum-ansvarlige mht. at lære refleksivt og cyklisk via brug og optimering af egne læringsrum. Det udfordrer den enkelte vejleder og ansporer til konstant ny læring og innovation.

Moodle-rummenes fleksibilitet betyder, at de kan designes til at fungere tilfredsstillende i stort set alle tænkelige personlige og gruppemæssige formidlings- og lærings-sammenhænge – herunder også som intern projekt-, dokumentations- og kompetenceudviklingsplatform. Pt. bruges bibliotekets Moodle-installation af diverse interne projekt-grupper, samarbejdsprojekter, samt af eksternt projekt (rumleje/support).

Projektrum stilles løbende til fri afprøvning/test for interesserede biblioteker / organisationer – i skrivende stund Viborg Bibliotekerne og Malmø. Endelig tilbydes alle studieprojekter wiki-sider, debatfora og filbibliotek i et fælles Moodle-rum. Det tager normalt under 20 minutter at etablere et projektrum med wiki, debatfora, filbibliotek, kalender, alt afhængig af projektgruppens krav.

En Moodle-installation er en social netværkstjeneste 2.0, hvilket ikke kan undervurdes. Borgere og personale (kan) oprettes som brugere, eller opretter sig selv som brugere, og kan derefter tilmelde sig diverse læringsrum, hvor de kan skabe indhold, dele og kommunikere. Tilmelding til dele af bibliotekets brugerundervisning kan automatiseres via Moodle web-tilmelding (er det i Randers i dag), og web 2.0 læring (herunder online-

selvbetjening) kan på den måde integreres ramme- og aktivitetsmæssigt i vejledning indenfor alle emner.

Moodle bygges til bl.a. at fungere i universitetsmiljøer, herunder validere brugere op mod diverse registreringssystemer / -databaser. I princippet altså også op mod bibliotekets brugerdatabase, og i princippet med single sign on til bibliotekernes fremadstormende sociale opac's / cms'er. Dette er ikke udnyttet i Randers, bortset fra personale-brugerne som valideres mod bibliotekets LDAP-base, hvilket letter personalets indlogging væsentligt.

Folkebibliotekerne har lang tradition for at stille undervisningsmaterialer til rådighed for brugerne i form af fx lærebøger, sprogkurser, instruktionsvideoer o.lign. Der sker lige nu en eksplosion i antallet af frie, og kommercielle, standardiserede læringsobjekter på verdensplan. Via læringsplatformen kan sådanne læringsobjekter 'udlånes', bruges og om ønsket portfolieregistreres på borgerens 'læringskonto' via integreret test. Det er et af udviklingsmålene for Randers Biblioteks brugerundervisning. Læringsobjekterne kan naturligvis registreres som almindelige e-ressourcer og indgå i opac-visning. Der udvikles pt ikke på dette i Randers grundet mangel på ressourcer.

Moodle er en endog meget stor spiller på området for frie elæringsplatforme med centralt professionelt udviklingscenter. Der udgives løbende engelsk-sprogede bøger om såvel administration som pædagogik / design for Moodle platformen, og Moodle konsulentbistand kan købes i de fleste lande inkl. Danmark.

Pga. af Moodles dominerende rolle, så udvikles der ofte integrationsmoduler til relevante teknologier, herunder fx virtuelle verdener (Second Life: Sloodle), portfolieprogrammer (Mahara: Mahoodle), konferenceprogram (DimDim) og Google Apps integration - lige som der foregår en omfattende udvikling for at gøre Moodle endnu mere klar til 'mobilæraen' (fx mobilemoodle.org).

På basis af erfaringerne fra projektperioden må Moodle siges at være et indlysende bud på valg af fælles social lærings- og innovationsplatform for folkebibliotekerne.

Omverdensforståelse, idé og potentiale

Projektet *E-læringsplatforme til informationsvejledning* er et mindre lokalt borgerlæringsprojekt, som primært har lagt grunden for en kommende radikal innovation indenfor folkebibliotekernes lokale brugerundervisning. Folkebibliotekerne har de sidste hundrede år været en livslang læringspartner for den enkelte borger – en uformel livslang læringspartner for alle borgere uanset uddannelses- og socialforhold.

Tidligere har adgangen til uddannelsesressourcer, såvel informations- som videnressourcer i praksis har været utilgængelige for mange borgere, pga. de formelle uddannelsesinstitutioners adgangs begrænsning, pris, placering, tilstedeværelseskrav osv.

Disse forhold er alle under meget kraftig forandring, og det er svært at forestille en uddannelse, som ikke vil kunne tages som fjern-uddannelse i løbet af de næste 10 år. I praksis vil udviklingen måske mere gå i retning af en kombination – altså en form for blended learning – men ethvert forsøg på at forudsige udviklingen er rent gætterier.

Innovationen og udbredeshastigheden inden for informations- og kommunikationsteknologi (ikt) er så radikal i disse år, at virkeliggørelsen af begrebet *livslang fri og åben læring og uddannelse for alle* i dag primært hindres af politisk og sektor-mæssig reaktivitet.

Teknologisk er det allerede muligt, og for små samfund som Danmark er konkurrencegevinsten ved realiseringen af et frit åbent lærings-samfund nærmest uforudsigelig – det er et muligt *open learn samfund*, der ikke tidligere er set i historien.

Ikke bare er det åbne lærings-samfund muligt – det er simpel forstand allerede en realitet. Adgangsporten til *open learn* er den fri adgang til internettet forstået i almindelig moderne demokratisk forstand. Open source- og wikipedia-bevægelsen har bevist, at demokrati-funderede bevægelser, som arbejder målrettet med at stille information til rådighed for alle via nettet i dag kun kan bremses via lovgivning. Viljen, ressourcerne og kompetencerne er til stede, og det er meget svært at forestille sig, at nogen for alvor skulle kunne bremse denne udvikling.

Folkebibliotekerne skal understøtte oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet inden for en demokrati-faciliterende ramme ved at give adgang til information for alle - i praksis. At give reel adgang til information i et livslangt oplysnings- og uddannelsesperspektiv er en meget kompliceret opgave i et open learn samfund, hvor mængden af tilgængelige informationsressourcer er svimlende, men *adgangen, og en personlig optimal udnyttelse, er for den enkelte borger i høj grad bestemt af en stadig læring om ny teknologi, nye informationskompetencer, nye kilder, og nye måder at danne sociale relationer på, samt ikke mindst konstant at lære nye måder at kommunikere og lære på.*

Digital native begrebet har i dag en nuance, som ofte glemmes – nemlig at en digital native, der ikke konstant lærer nyt, i løbet af tre til fire år går fra digital indfødt til digital inkompetent! Dette forhold, den enorme teknologiske innovationskraft, giver en helt ny konkurrencesituation på alle niveauer, personligt, organisatorisk, regionalt og nationalt. Læringspresset er i dag enormt, og de samfund der integrerer løbende daglig læring i alle processer vil i løbet af ganske kort tid være lysår foran samfund som ikke gør. Det er en banal konstatering – men stiller traditionelle organisationer over for helt nye og meget udfordrende opgaver.

Det er åbenlyst, at organisationer, som traditionelt har beskæftiget sig med såvel intern som ekstern læring, altså undervisnings- og kursussektoren, har alle kortene på hånden konkurrencemæssigt, og det er lige så åbenlyst, at alle andre kan hente gratis innovationsværktøjer fra disse sektorer – og bør gøre det.

Én af de teknologier, som alle større læringsorganisationer anvender for at kunne styre og optimere læring internt og servicemæssigt er læringsplatforme, ofte suppleret med netværks-administrative systemer, samt i stigende grad personlige portfolio-værktøjer.

Læringsplatforme, ofte kaldet *learning management systems* (lms'er), er i dag standard i stort set alle professionelle videns- og læringsinstitutioner – men totalt fraværende i folkebibliotekssektoren. Grunden til fraværet af disse helt nødvendige og basale systemer er denne rapport og projektet uvedkommende. Idéen er at få moderne elæringsplatforme inklusive portfolio-programmer ind som den bærende teknologi i folkebibliotekernes ofte livslange borgerkontakt, og dermed også give personalet/organisationerne/væsenet adgang til og udbytte af disse systemer. Projektet og rapporten er afgrænset til service-delen af denne idé.

Værdi- og innovationspotentialer ved en omlægning af folkebibliotekssektoren til en moderne lærende sektor kan ikke undervurderes i en verden hvor mængden af standardiserede læringsobjekter, inklusive behovet for at få adgang til disse læringsobjekter, må for-

ventes at eksplodere i de nærmeste årtier. Allerede i dag er det sandsynligt, at folkebibliotekssektoren går glip af millioner på grund af manglende løbende kompetenceudvikling. En nødvendig kompetenceudvikling, der ikke kan opnås uden omlægning til moderne konstant lærende organisationer. Ligeledes er det en banal konstatering, at samfundet taber milliarder på borgernes manglende adgang til de frie læringsressourcer der i dag findes – et relativt innovationstab, som enhver udsættelse blot gør større dag for dag.

Mere jordnært, så skal folkebibliotekerne stille materialer til rådighed. Det kan man i dag kun gøre, hvis borgerne har kompetencerne til at tilgå dem, hvilket kræver løbende vejledning. At gøre alle borgere i en kommune digitalt informationskompetente er en kæmpe opgave, og kan ikke gøres indenfor et realistisk folkebiblioteksbudget uden e-læring – fordi det er den eneste form for læring, der kan skaleres til behovet inden for bibliotekets budget. Face to face vejledning ser godt ud på billeder – men er en uomgængelig overgangstilstand i et hvert individuelt læringsforløb, som kun opretholdes grundet bibliotekernes manglende kompetencer indenfor e-læring.

Bibliotekerne kan enten lære elæring / blendet learning, eller forlade arenaen - for nu lidt provokerende at skære det indlysende ud i pap.

Alternativt, eller parallelt, så kan folkebibliotekerne indgå i den nationale strategi for læring og kompetenceopbygning som en innovativ mediator mellem brugere og samfundets informationsressourcer via fælles e-læringsressourcer og lokal brugerundervisning.

Danmark er meget langt fra at udnytte sit læringspotentiale og folkebibliotekerne har alle muligheder for at være mediator mellem borgere og leverandørerne af standardiserede læringsobjekter, herunder at tilbyde borgerne et gratis livslangt læringsmiljø direkte på bibliotekets læringsplatform.

Folkebibliotekerne kan dermed fastholde den oplysnings- og læringsfaciliterende rolle – herunder den demokratifunderede kulturskabende rolle – i det nye globale og åbne læringssamfund, som Danmark forhåbentligt bliver en aktiv og konkurrencedygtig aktør i.

Randers Biblioteks brugerundervisning, Eks.: Børn og Unge området (B&U)

Før-situation:

B&U tilbyder biblioteksintroduktion til kommunens 7. klasser. Indbydelser udsendes årligt til kommunens skoler. Skolerne melder tilbage, der aftales tid, og de enkelte klasser tropper op på biblioteket sammen med én eller flere undervisere.

På biblioteket introduceres til bibliotekets samlinger og tilbud, forskellige nyttige websteder / baser præsenteres og eleverne løser opgaver i baserne. Skriftlig evaluering efterfølgende.

Refleksion:

I princippet er præsentationen af websteder / baser og efterfølgende løsning af opgaver primært en normativ forelæsning efterfulgt af fælles opgaveløsning i et fremmed miljø med sandsynligvis lav indlæringsfaktor.

Innovationsidé:

Man kunne spare ressourcer ved at lave videooplæg og lægge øvelser / forberedelse i dagligt læringsmiljø. Opgørelse af aktivitet, kompetenceniveau, samt evaluering kunne gøres digital.

Innovation:

- 1. Præsentationsstedet:**
 - a. blev henlagt til den enkelte skole via webadgang til Moodle-læringsrum.
- 2. Præsentation af websteder / baser:**
 - a. blev erstattet af html-blok for hvert websted / base, visende:
 - i. Skærmdump af forside.
 - ii. Beskrivende tekstblok.
 - iii. Video med tale, der viser præsentation af siden kombineret med råd / vejledning.
- 3. Fælles opgaver på biblioteket:**
 - a. blev erstattet med Moodle-quizz for hver base / websted
- klikbar under hver af ovenfor nævnte videoer.
- 4. Skriftlig evaluering på biblioteket:**
 - a. blev erstattet med Moodle-quizz i bunden af siden.
 - i. For elever.
 - ii. For undervisere.
- 5. Ny opgave:**
 - a. Registrering af elever som brugere på platformen kræver fremskaffelse og upload af brugerdata, herunder tilsendelse af brugernavne / adgangskoder til underviser.
- 6. Primære fordele:**
 - a. Automatiseres ovenstående nye opgave, herunder udbygning af tilstrækkelige hjælperessourcer, så skalerer servicen helt uafhængig af personale-ressourcer!
 - b. Alle klasser kan nu (blive introduceret til biblioteket (afventer evt. ny video)), skaffe sig viden om anbefalede websteder / baser, og teste egen viden.
 - c. Evaluering gives nu i Moodle-quizz, der automatisk generer diverse statistikdata.
 - d. De fysiske biblioteksintroduktioner kan forbedres væsentligt og løbende efterhånden som konceptet bliver kendt på skolerne og forberedelseskrav derfor kan stilles / forudsættes.
- 7. Status:**
 - a. Er i dag i drift – og udvikling en del af almindelig udvikling.

Randers Biblioteks brugerundervisning, Eks.: Voksen området, beta-koncept:

Før-situation:

Voksen området har et velbesøgt walk-in tilbud, kaldet *Netværkstedet*, hvor borgere hver tirsdag og onsdag henholdsvis fra mellem kl. 10-12 og 14-16 kan komme og arbejde med deres bærbare på bibliotekets wifi (biblioteket stiller bærbare pc'er til rådighed for dem som ikke selv har en sådan). Åbent forår og efterår.

Desuden afholdes der hvert forår og efterår en lang række *internet-introduktioner* i forskellige emner fra internet for begyndere til slægtsforskning. Det er holdintroduktioner af to-tre timers varighed i bibliotekets undervisningslokale.

- Internet-introduktionerne er meget populære og når tilmelding starter, så er der nærmest stormløb tangerende til kaos på bibliotek / telefon.
- Der har været talt om at klare / behovsafklare borgerne som tilmelder sig bedre, men i praksis er det nærmest umuligt.
- Det er ressourcekrævende at orientere hele personalet om sæsonernes skiftende tilmeldingsmetoder, datoer, ønskede beskeder osv.
- Det er svært at få tid til at snakke ordentligt med de mennesker som tilmelder sig, og det sker ofte, at nybegyndere tilmeldes internet-introduktioner, som de mangler kompetencer for at få udbytte af, hvilket kan medføre skuffelse / irritation for alle involverede.
- En del af disse borgere kunne kvalificeres via begynderkurserne i introduktionsprogrammet, men begynderkurserne bliver hurtigt fuldt tegnede.
- Pga. tidspresset tilmelder mange sig ofte introduktioner uden at nå at tjekke kalender (formodning) – i hvert fald opleves et temmelig stort frafald for introduktioner afholdt sidst på sæsonen (måske glemmer de det bare?).
- Der har været talt om at sende påmindelses-besked ud, men mange har ikke mail, og telefonpåmindelse er for ressourcekrævende.
- Iflg. evalueringsskemaerne, så er det primært via folder på biblioteket og annoncer/pressemeddelelser i dagspressen, at deltagerne bliver opmærksomme på sæsonens tilbud.
- Det er svært / umuligt at skalere programmet af internet-introduktioner (gratis / personalekrævende)

Refleksion:

- Bortset fra nogle få begynder-introduktioner, så er målgruppen for de øvrige internet-introduktioner borgere, som må formodes at bruge internettet jævnligt og derfor også have mail.
- Borgere der bruger internettet jævnligt, herunder mail, finder normalt også ud af at gøre ting på nettet, som fx at oprette en Facebook-konto, bestille en flybillet osv.
- En del af ovennævnte borgere har ingen mulighed for at komme ned og stå i kø på biblioteket en hverdag kl. 10 – og hvorfor skulle de egentlig også det?

- Nybegyndere kræver sandsynligvis betydeligt mere personlig vejledning end der kan gives på en kort holdintroduktion for at kunne opøve tilstrækkelige internet-kompetencer til at begå sig på nettet, herunder gøre brug af selvbetjeningsløsninger.
- Hvis en borger har opgivet sin mailadresse og har fået lyst til at komme på yderligere internet-introduktioner (over 99 % iflg. evalueringer), hvorfor skal vedkommende så tvinges til at 'opdage' hvornår næste sæsons internet-introduktioner starter?
- I Netværkstedet er der tid til at snakke med fremmødte, og vejleder-gruppen er en lille erfaren gruppe, der hurtigt kan lave behovsafklaring – desuden er to af vejlederne tovholdere for brugerundervisning.
- Det er historisk tilfældighed, at introduktionerne målrettet begyndere optræder i forårs- og efterårsprogrammet for internet-introduktioner.
- En del af målgruppen for internet-introduktionerne vil kunne lære via selvstudium – evt. suppleret med besøg i Netværkstedet.

Innovationsidé:

- Hvis man sender alle 'nye' deltagere til behovsafklaring i Netværkstedet (vejlederne) eller telefonisk hos tovholderne, så sikres god faglig behovsafklaring og personlig vejleder-relation fra start.
- Introduktioner for begyndere kan holdes efter behov og tilmelding kan være en del af behovsafklaringen om muligt.
- Tilmelding til internet-introduktioner kan målgruppen selv finde ud af online, og påmindelse og info kan udsendes regelbaseret hvis mail opgives samtidig med tilmelding / samtykke.
- Der kan oprettes åbne læringsrum for alle internet-introduktioner med frie læringsobjekter (fx som start bare materialer brugt ved internet-introduktionerne).

Innovation:

- 1. Nybegyndere / borgere med brugervejlednings-spørgsmål:**
 - a. Henvises konsekvent af personalet til fremmøde i Netværkstedet (vejledere), eller telefonisk support (tovholderne for brugerundervisning (mobiltelefon)).
- 2. Introduktioner for begyndere:**
 - a. De tidligere internet-introduktioner for begyndere (Internet for nybegyndere; Email; Socialt internet for begyndere):
 - i. Trækkes ud af forårs- / efterårsprogrammets internet-introduktioner.
 - ii. Oprettes løbende efter oplevet/skønnet behov.
 - iii. Tilmelding sker direkte og personligt, i Netværkstedet eller via telefon hos tovholderne, efter behovsafklaring.
 - iv. Netværkstedet bruges som supplerende / forberedende fælles læringscenter i forhold til begyndere.
 - v. Begynder-introduktionerne målrettes, så deltagerne efter disse er oprettet på læringsplatform, tilmeldt nyhedsforum, har kompetence til at tilmelde sig ønskede internet-introduktioner online.

- 3. Tilmelding til internet-introduktioner:**
 - a. Ren online tilmelding via Moodle. Tilmelding kræver oprettelse som bruger på bibliotekets læringsplatform. Oprettelse kræver at gyldig email angives og knyttes til bruger-profilen.
- 4. Påmindelse om internet-introduktioner:**
 - a. Moodle udsender automatisk bekræftelsesmail, samt en påmindelsesmail nogle dage før internet-introduktion. Tilmelding og påmindelsesmail krævede installation, tilpasning, og oversættelse af ét af de mange gratis tredjeparts-moduler til Moodle – så nemt, at vi kunne gøre det selv.
- 5. Framelding:**
 - a. Det er muligt for deltagere at framelde sig online via tilmeldingsmodulet.
- 6. Nyheder (herunder tilmeldingsdatoer, program m.m.):**
 - a. Det er muligt for deltagere at tilmelde sig nyhedsforum, hvor indlæg udsendes automatisk til alle tilmeldte (standard-aktivitet).
- 7. Åbne læringsrum for selvstudium:**
 - a. Der er oprettet åbne læringsrum for alle begynder- og internet-introduktioner, og materialeopbygning er påbegyndt. Flere rum / emner end programlagte introduktioner.
 - b. Note: Målet er at gøre selvstudier inkl. test/bevis muligt (afventer test af Moodle 2.0 versionen i 2010).
- 8. Primære fordele:**
 - a. Begyndere får langt bedre personlig service, opbygger personlige vejlederrelationer og ledes til oprettelse på læringsplatform, så snart de har de nødvendige kompetencer.
 - b. Tilmelding til internet-introduktioner, herunder bekræftelses-, evt. frameldings- og påmindelsesmail er fuldt automatiseret og aktivitet skalerer uden hensyn til personaleressourcer (bortset fra programoprettelse og introduktionsafholdelse).
 - c. Oprettede brugere orienteres direkte via nyhedsforum (hvis tilmeldt), hvilket fastholder brugernes læringsrelation til biblioteket.
 - d. Internet-introduktionerne skalerer bedre og bedre i takt med at læringsrummene udvikles. Dette arbejdes betydning kan ikke undervurderes, men er stadig på alfa/beta niveau, og selvstudier er ikke registreret indtil nu (Google Analytics installeret oktober 2009).

45 minutters deltagersessioner foråret 2009 (deltagere fremmødt i 45 minutters lektion):

- Netværkstedet: 1.074
- Begynder-introduktioner: 303
- Internet-introduktioner: 470

Meget kort info om Moodle

For detaljeret info om Moodle platformen, herunder download af program, sprogpakker, ekstra moduler etc. henvises til <http://moodle.org>.

Flere tusinde præsentationer og videoer på <http://slideshare.net> og <http://youtube.com>, samt masser af bøger på <http://amazon.com> ved søgning på 'moodle'. Prøv selv.

Som et udviklingsprojekt er et dansksproget Moodle kursus-rum om Moodle under løbende udbygning – se evt. en introducerende wiki-side fra rummet her: <http://www.bibliotekar.dk/moodle/mod/wiki/view.php?id=176>.

Erfaringen fra projektperioden er at den bedste indgang til at forstå hvad Moodle er, det er at tænke en Moodle installation som et hus med et i princippet uendeligt antal rum.

Rummene har brugere og brugerne har forskellige rettigheder, lige som rettighederne i de enkelte rum og for de enkelte brugere kan sættes individuelt. Hvert rum har en lang række funktionaliteter, som kan tages i brug efter behov, lige som rummet kan farves og designes efter behov om ønsket. Rum kan forbindes således, at har man brugerrettighed til ét rum, så har man automatisk også til nogle af de andre rum. Altså kort sagt en række grupperum for folk, der skal arbejde sammen om noget der skal læres og som typisk undervejs også skal bruge og producere tekster sammen og individuelt.

Da systemet skal bruges af personer med vidt forskellig web- og litteracy-komptence såvel i Kina som på Bornholm og Mexico City – så er systemet baseret på universel og konsistent design – altså nemt at lære og nemt at bruge.

Da systemet skal kunne bruges af meget forskellige meget store uddannelsesinstitutioner, så kan systemet installeres og spille sammen med mange forskellige it-miljøer. Desuden skal det være meget robust for overhovedet at komme i betragtning hos større universiteter. Endelig skal systemet kunne tilpasses lokalt til enhver tænkelig brug ved at kode ekstra moduler og funktioner til systemet. Sagt på anden måde – en universel social lærings- og samarbejdsplatform – og den er gratis.

En opremsning af funktioner og mulige anvendelsesmuligheder er udenfor denne projektrapports ramme. Det er langt bedre at tænke:

"Vi er en gruppe mennesker – vi skal samarbejde, lære noget, producere noget – vi har et virtuelt rum – hvad skal vi bruge i rummet?"

I 9 ud af 10 tilfælde kan du bruge et Moodle-rum "out of the box"!

Et udsnit af standard-funktionerne kan ses i denne Moodle-demo <http://demo.moodle.org>

Forslag til fremtidig udvikling:

Folkebiblioteksopgaven, og ditto innovationspotentialet, i forhold til de nye muligheder for at basere brugerundervisning på gratis og frie læringsobjekter fremstillet, udvalgt og stillet til rådighed via bibliotekets læringsplatform er fuldstændig undervurderet, rettere negligeret, af danske folkebiblioteker (subjektiv vurdering).

Grundene hertil er sandsynligvis primært historisk og ressort-ministerielt bestemt, men kan også i høj grad skyldes, at udviklingen indenfor sociale netværksplatforme målrettet læringsrettet kulturel aktivitet simpelthen er blevet overset i tsunamien af frie web 2.0 services, som bibliotekerne har skullet forholde sig til de sidste 4-6 år.

Lokal udvikling:

Randers Kommune tæller over 90.000 indbyggere og i princippet er næsten alle potentielle deltagere på bibliotekets elæringsplatform direkte eller via hjælpere! Udfordringen er enorm, og potentialet uoverskueligt. Randers Bibliotek er i en konsolideringsfase, men har pt. skalerbare koncepter for både folkeskole og voksne. Hvis det lykkedes at drifte Moodle i et skalerbart virtuelt server-miljø, så er innovationsfundamentet klart til yderligere lokal serviceudvikling. Udviklingen kan accelereres via projekttilskud – pt er fokus på konsolidering og intraorganisatorisk integration.

Det vil naturligvis være oplagt at flere biblioteker starter op, får erfaringer og bidrager til resultat- og erfaringsspredning. Det kræver tid at omlægge biblioteker til naturlige brugere af elæringsplatforme, så vigtigt at flere biblioteker starter op – snart.

Regional udvikling (CB-niveau)

Det vil være oplagt at udnytte folkebibliotekernes CB-struktur til at fremskynde udbredelsen af brug af elæringsplatforme i det enkelte CB-område. Der kan tænkes flere modeller her, men fx kan det være en CB-opgave at sikre adgang til egen eller fælles Moodle-platform og vejlede områdets biblioteker i omlægning af bibliotekernes vejledningsaktiviteter til en kommunal social platform. Opgaven kan naturligvis udliciteres.

National udvikling:

Netbiblioteksopgave? Måske.

På den ene side er det oplagt – på den anden side er en national læringsplatform en stor udfordring, og det er et nærliggende erfaringsmæssigt at konkludere, at langt de største deltagelsesbarrierer og udviklingspotentialer er lokalt forankrede. Men det forhindrer ikke et parallelt nationalt netbibliotek, som ressourcestærkt kan trække udviklingen med at skabe / udvælge biblioteksrelevante læringsobjekter og stille dem til rådighed for såvel direkte brug i netbiblioteket - som til fri download til brug / udvikling på lokale læringsplatforme. Den sidste model ville være fantastisk.

International udvikling:

Ingen bud pt. Hvis det lykkedes at udvikle området i Danmark indenfor en kort årrække, så vil dansk folkebiblioteksvæsen være i førerfeltet internationalt – og uden tvivl kunne bidrage til skabelsen af et globalt open learn samfund. Et dejligt utopisk mål.

Udvikling af det bibliotekariske felt:

Projektet og relaterede projekter har udstillet, at bibliotekarer er (ubevidst) meget kompetente vejledere og formidlere. Dette var forventeligt, for aktiv lytning og personlig relevant formidling er en daglig del af de fleste bibliotekarers arbejde. Til gengæld er det bibliotekariske felt generelt langt bagud de mere officielle undervisnings-professioner hvad angår erfaring og kompetencer i brug af dedikerede læringssystemer som ramme for deres vejledningsaktiviteter. Der ligger en stor udfordring angående kompetenceudvikling af det bibliotekariske felt på dette område. Til gengæld er det endog meget sandsynligt, at en sådan kompetenceudvikling vil forbedre hele det bibliotekariske innovationspotentiale ganske væsentligt.

Projektets relationsdannelse og formidling

Oplæg:

- Konference-poster: *Elevations - The Networking Library*, Århus, 2007
- *Internet Librarian International*, London, 2008
- *Randers Bibliotek*, gæst: den amerikanske ambassadør: James Cain
- *Netværk for IKT og Læring*, Aalborg Universitet
- *Netværk om E-Læring (NoEL)*, Aalborg Universitet
- Temadag: *Biblioteket som åbent læringscenter*, Guldbergsund Bibliotekerne 2009
- Kickoff-dage for projektet: *Det nye internet*; Randers og Vanløse, 2009
- Diverse interne oplæg
- Del af oplæg i bibliotekerne Horsens, Herning, Aalborg, Holstebro.

Publicering:

- Moodelér biblioteksbesøget / Anine Sander Kaas; Sanne Andersen. I: Bibliotekspressen, 2009 (4), s. 33.
- Elæring / af Michael K. Nielsen I: DBC Avisen 02 (Sommer 2007)
- Brugerundervisning på Randers Bibliotek (voksne borgere) / Susanne Madsen, Eva Becker, Kalle Nielsen. I: BCF online, 2008 (3), s. 12

Netværk

- Deltagelse: *Center for It og Læring* (flere arrangementer om elæring)
<http://www.cil.au.dk/>
- Deltagelse: *Moodle' danske brugergruppe* (moodle.org)
- Medstifter: *Moodle Danmark* (nationalt netværk for Moodle projektskrivning)
- Deltagelse: *Netværk for IKT og Læring*, Aalborg Universitet
<http://www.ell.aau.dk/Netvaerket-IKT-og-Laering.241.0.html>
- Styregruppe & deltagelse: *Netværk om E-Læring (NoEL)*
<http://www.ell.aau.dk/NoEL-Netvaerk-om-e-laering.507.0.html>

Kontakt

Generelt vedrørende projektet, Moodle og voksen brugerundervisningsdelen:
Kalle Nielsen, tlf. 20464079, mail: kn@randersbib.dk

Angående elev-rummet (7. classes biblioteksintroduktion):
Anine Sander Kaas: ask@randersbib.dk
Sanne Andersen: sa@randersbib.dk

Angående biblioteket som åbent, livslangt, lærings- og relationsmiljø:
Eva Becker, eb@randersbib.dk